

การสร้างชุดตรวจสอบปริมาณฟอร์มาลินผ่านโทรศัพท์มือถือในตัวอย่างอาหาร

Invention of Formalin Test Kit via Smart Phone in Food Sample

นรินทร์ นามเมือง¹ อัมภา แก้วปิ่นตา¹ พูนฉวี สมบัติศิริ² ณรงค์ คชภักดี²

¹ นักศึกษา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา (เคมี) คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

อีเมล: punchavee_s@hotmail.com, kotchabhak_n@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ได้พัฒนาวิธีวิเคราะห์หาปริมาณสารฟอร์มาลิน ในตัวอย่างอาหารที่ปนเปื้อนอย่างง่าย โดยการใช้สารละลายผสมระหว่าง 4-amino-3-hydrazine-5-mercapto-1,2,4-triazole; AHMT และโซเดียมไฮดรอกไซด์เป็นรีเอเจนต์ แล้วเกิดเป็นสารประกอบสีม่วงของสารละลาย AHMT และโซเดียมไฮดรอกไซด์ และวัดค่าสีของสารละลายผ่านโปรแกรมประยุกต์บนโทรศัพท์มือถือ เพื่อการประมวลผลเชิงสัญญาณ งานวิจัยนี้ได้ทำการสร้างกล่องวัดสัญญาณสีแบบทึบแสงสีขาว เพื่อควบคุมแสงรบกวน สำหรับวัดค่าการสะท้อนสัญญาณสีแดง เขียว และน้ำเงิน บนโทรศัพท์มือถือ ในการทดลองได้ศึกษาสภาวะที่เหมาะสมของการวิเคราะห์ต่างๆ รวมทั้งการหาสัญญาณสีแดง เขียว และน้ำเงิน ที่เด่นชัดพบว่าความเข้มข้นที่เหมาะสมของสารละลาย AHMT และโซเดียมไฮดรอกไซด์ คือ 0.005 : 0.02 น้ำหนักต่อปริมาตร เวลาที่เหมาะสมในการเกิดปฏิกิริยาของสารละลายมาตรฐาน ฟอร์มาลินกับรีเอเจนต์ คือ 30 นาที ที่อุณหภูมิ 25 องศาเซลเซียส ส่วนระยะทางแสงผ่านสารสำหรับการวัดค่าสี 0.75 เซนติเมตร (ปริมาตร 1.5 มิลลิลิตร) ภายใต้สภาวะนี้สามารถวิเคราะห์ได้ในช่วง ความเข้มข้น 0.5-3.0 ppm ซึ่งค่าสัญญาณสีที่เหมาะสมคือ ค่าสัญญาณ สีเขียว ซึ่งมีช่วงความเป็นเส้นตรง $R^2=0.9967$ สมการเส้นตรง $y=0.0637X + 1.7818$ ขีดจำกัดการตรวจวัด คือร้อยละ 0.4535 น้ำหนักต่อปริมาตร และขีดจำกัดเชิงปริมาณ คือร้อยละ 0.0460 น้ำหนักต่อปริมาตร การทดสอบความใช้ได้ของวิธี (ความถูกต้องแม่นยำช่วงการวิเคราะห์) พบว่าค่า %Recovery อยู่ในช่วง 80-120% และค่าความแม่นยำที่ $\leq 10\%RSD$ และจากการทดสอบประสิทธิภาพของวิธีกับตัวอย่างจริง โดยเปรียบเทียบกับเครื่อง ยูวี-วิสิเบิลสเปกโทรโฟโตมิเตอร์ พบว่าให้ค่า %Recovery อยู่ในช่วง 80-120% ซึ่งถือว่าอยู่ในช่วงที่ยอมรับได้

คำสำคัญ: ชุดตรวจสอบ ฟอร์มาลิน โทรศัพท์มือถือ การประมวลผลเชิงรูปภาพ

ABSTRACT

The research had developed the method for quantitative analysis of formalin contaminated in food by using 4-amino-3-hydrazine-5-mercapto-1,2,4-triazole; AHMT and sodium hydroxide as a reagent. The changing of colour was measured *via* cell phones for signal processing. The light effect was controlled by a white protective light box for a measurement only reflectance of Red Green Blue (RGB). The experiments have optimized some conditions such as a dominant (RGB) signal which were found that optimum conditions of reagent were 0.005 AHMT : 0.02 sodium hydroxide and reaction time with formalin standard was 30 minutes at 25 °C. The light path of colour measurement was 0.75 cm (1.5 ml of volume). Under the studies, optimum condition can be detect at a concentration range of 0.5-3.0 ppm and a dominant RGB signal was green channel which showed $R^2 = 0.9967$, $y = 0.0637X + 1.7818$. A limit of detection (LOD) was 0.4535% (w/v) and a limit of quantification (LOQ) was 0.0460% (w/v). The validation of analytical linear range (accuracy and precision evaluated) showed a % recovery at 80-120% and a precision value less than 10% RSD. The performance test of the method by comparing to standard method (UV-Visible spectrophotometer) showed a %recovery in range of 80-120%, which was in acceptable range.

Keyword: Test Kit, Formalin, Smart Phone, Image processing

1. บทนำ

ฟอร์มาลิน เป็นชื่อที่รู้จักดีในทางการค้าของสารละลายฟอร์มาลดีไฮด์ หรือที่วงการแพทย์เรียกว่า "น้ำยาตองศพ" มักใช้ในอุตสาหกรรมผลิตเคมีภัณฑ์พลาสติก สิ่งทอ ใช้ในการรักษาผ้าไหมให้ ย่นยับ เป็นต้น หรือใช้ในทางการแพทย์เป็นยาฆ่าเชื้อโรค ฆ่าเชื้อรา และเป็นน้ำยาตองศพ ปัจจุบันพบว่ามีการนำสารฟอร์มาลินมาผสมในอาหาร เพื่อให้อาหารคงความสด ไม่เน่าเสียง่าย และเก็บรักษาได้นาน จากอันตรายของสารตกค้างในอาหารล้วนแล้วแต่เป็นอาหารที่เราบริโภคอยู่เป็นประจำทุกวัน

การตรวจวัดฟอร์มาลินในตัวอย่างมีหลายวิธี แต่จะขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์ในสารตัวอย่างชนิดต่างๆซึ่งต้องเตรียมให้เหมาะสมกับเทคนิควิธีเพื่อจะทำการวัด เช่น เทคนิคแก๊สโครมาโทกราฟี ต้องอยู่ในรูปอนุพันธ์ของ 2-(ไฮดรอกซีเมทิล)ไพเพอริดีน (2-(Hydroxymethyl) piperidine; 2-HMP), เทคนิคโพเทนทิโอเมทรี (Potentionmetry) โดยใช้ไบโอ-แรคคอกนิจันเมมเบรน (Bio-recognition membrane) ซึ่งประกอบด้วยแบกทีเรียฟอร์มาลดีไฮด์ดีไฮโดรจีเนส (Bacterial formaldehyde dehydrogenase) และอลูมิเนียมแล้ววัดศักย์ไฟฟ้า (Korpan *et al*, 2000) เทคนิคเคมีคอล (Chemical)

และไบโอเซนเซอร์ (Biosensors) (Kataky *et al*, 2002), เทคนิคโวลแทมเมตรี (Voltammetry) (Chan, 1997; Yang, 2001) เทคนิคพีโซอิเล็กทริกเมทอด (Piezoelectric methods) คือการใช้สนามไฟฟ้าสั่น ฟอर्मัลดีไฮด์ดีไฮโดรจีเนส (Formaldehyde dehydrogenase) ที่ถูกเคลือบ (Coated) บนผลึกควอทซ์ ซึ่งจะไวต่อฟอर्मัลดีไฮด์ในอากาศ (Fatibello-Filho, 1991; Bunde, 2000) เทคนิคซอลิดเฟสไมโครเอ็กซ์แทรกชัน (Solid Phase Microextraction; SPME) เทคนิคไอโซโทปดิลูชันแมสสเปกโตรเมตรี (Isotope dilution mass spectrometry; ID-MS) ซึ่งจะถูกทำให้เป็นอนุพันธ์ของเพนทาฟลูออโรฟีนิลไฮไดรราซีน (Pentafluorophenyl hydrazine) แล้ว ไฮไดรราซีน (Hydrazine) จะถูกดูดซับไว้บนโพลี (ไดเมทิลไซลอกเซน)-ไดไวนิลเบนซีน (Poly(dimethylsiloxane)-divinylbenzene) ที่เคลือบไว้บนกระดาษกรองจากนั้นวิเคราะห์ด้วยแก๊สโครมาโทกราฟี-แมสสเปกโตรเมตรี (GC-MS) (Rivero and Topiwala, 2004) เทคนิคฟลูออโรเมตรี (Fluorometry) กับ 3,4-ไดอะมิโนแอนนิโซล (3,4-diaminoanisole) ในสารละลายต่างเอทานอลแล้วจะทำให้ความเข้มของฟลูออเรสเซน (Fluorescence) (Zhan *et al*, 2000) และเทคนิคสเปกโตรโฟโตเมตรี (Spectrophotometry) ซึ่งเป็นเทคนิคที่นิยมใช้กันมาก เช่น ฟอर्मัลดีไฮด์จะทำปฏิกิริยากับโครโมโทรปิกแอซิดไดโซเดียมซอลต์ (Chromotropic acid disodium salt; CTA) ในสารละลายกรดเข้มข้น (Geisting & Rappaport, 1982) เฮทซ์รีเอคชัน (Hantzsch reaction) คือการทำปฏิกิริยากันของฟอर्मัลดีไฮด์กับอะซิโตน (Acetylacetone) ในสารละลายแอมโมเนีย (Ammonia) (Nash, 1953) ซึ่งเป็นเทคนิคที่ยุ่ยยากและซับซ้อน รวมทั้งผู้ปฏิบัติต้องมีความรู้ความชำนาญในเทคนิคนั้นๆแล้วยังมีราคาแพงอีกด้วย สำหรับการประยุกต์ใช้อุปกรณ์ตรวจวัดค่าสี แดง เขียว น้ำเงิน ในการประมวลผลเชิงสัญญาณได้ถูกใช้กันอย่างแพร่หลายสำหรับการวิเคราะห์ทางเคมี เช่น กล้องเวปแคม (Wongwilai *et al*, 2010) กล้องดิจิทัล (Yamamoto *et al*, 2008) เครื่องสแกนเนอร์ (Morais and Lima, 2014) สมาร์ทโฟน (Sumriddetchkajorna *et al*, 2013 ; Sumriddetchkajorna *et al*, 2014) ซึ่งการสร้างชุดตรวจวัดครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้ปฏิกิริยาอย่างง่าย โดยปฏิกิริยาดังกล่าวจะถูกประยุกต์ใช้อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร แทนเครื่องวัดสีราคาแพง เพื่อให้ผลการวัดเป็นค่าทางปริมาณวิเคราะห์ และการใช้วิธีทางการประมวลผลเชิงรูปภาพในการทำแถบเทียบสี (Color Chart) โดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือถูกพัฒนาให้มีความสามารถหลายด้าน ทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ จนตามไม่ทันสิ่งที่น่าสนใจสำหรับโทรศัพท์มือถือคือสมาร์ตโฟน คือมีศักยภาพเหมือนคอมพิวเตอร์ แต่ต่างตรงที่จะพกพาไปที่ไหนก็สะดวกสบายเพราะขนาดเล็กกระทัดรัด เราสามารถพัฒนาโปรแกรม ที่เรียกว่า แอปพลิเคชันได้ด้วยตัวเอง ซึ่ง ดังนั้นเพื่อให้ผู้บริโภคได้มีโอกาสในการตรวจสอบคุณภาพ อาหารก่อนบริโภค ผู้วิจัยจึงได้คิดสร้างชุดตรวจวิเคราะห์สารตกค้างในอาหารฟอรัมาลินกับสาร 4-อะมิโน ไฮไดรราซีน-5-เมอร์แคปโต-1,2,4-ไตรอาโซล (4-amino hydrazine-5-mercapto-1,2,4-triazole; AHMT) ในสารละลายต่าง เชน ปริมาณทั้งแบบสารละลาย เพื่อความสะดวกต่อการพกพา รวดเร็ว ราคาถูก และให้ค่าที่แม่นยำในการตรวจวัด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

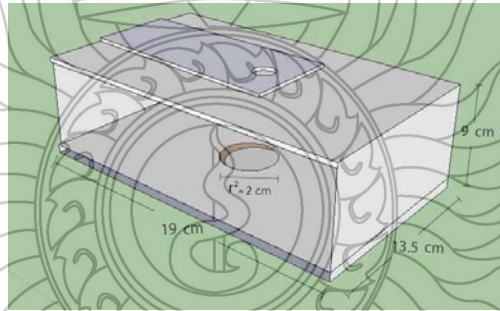
2.1 เพื่อสร้างชุดตรวจวิเคราะห์เชิงปริมาณสารฟอร์มาลินที่ตกค้างในอาหารผ่านอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสารโดยใช้โทรศัพท์มือถือ

2.2 เพื่อวิเคราะห์ปริมาณฟอร์มาลิน โดยใช้สารละลายผสมระหว่าง 4-Amino-3-hydrazino-5-mercapto-1,2,4-triazole และโซเดียมไฮดรอกไซด์ผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 สร้างกล่องอะคริลิก เพื่อวัดค่าสัญญาณสีแดง สีเขียว สีน้ำเงิน (RGB) กล้องตั้งรูปที่ 1

3.2 การเตรียมสารละลายมาตรฐานฟอร์มาลินเข้มข้น 0.5, 1.0, 1.5, 2.0, 2.5, 3.0, 3.5, 4.0, 4.5 ppm ตามลำดับ และเตรียมสารละลายรีเอเจนต์ที่ใช้ในการทดสอบฟอร์มาลิน ได้แก่สารละลาย 4-amino-3-hydrazino-5-mercapto-1,2,4-triazole; AHMTเข้มข้น 0.025, 0.050 และ 0.075% (w/v)

รูปที่ 1 ภาพจำลอง 3 มิติของกล่องอะคริลิก

3.3 วัดค่าการดูดกลืนแสงของสารละลายฟอร์มาลินมาผสมกับสารละลาย AHMTเข้มข้น 0.050 % (w/v) ด้วยเครื่องยูวี-วิสิเบิลสเปกโตรโฟโตมิเตอร์ที่ความยาวคลื่น 546 นาโนเมตร

3.4 หาสภาวะที่เหมาะสมในการเกิดปฏิกิริยาของความเข้มข้น AHMT ที่เหมาะสม และช่วงเวลาที่เหมาะสม

3.5 หาช่วงความเป็นเส้นตรงของกราฟมาตรฐานของสารละลายฟอร์มาลิน

3.6 วิเคราะห์หากราฟมาตรฐานของสารละลายฟอร์มาลิน

3.7 หาสัญญาณสีที่ดูดกลืนแสง สีแดง สีเขียว สีน้ำเงิน โดยใช้ระบบปฏิบัติการ iOS ในมือถือยี่ห้อ iPhone

3.8 หาระยะทางที่แสงผ่านสาร (Light path) ที่เหมาะสม

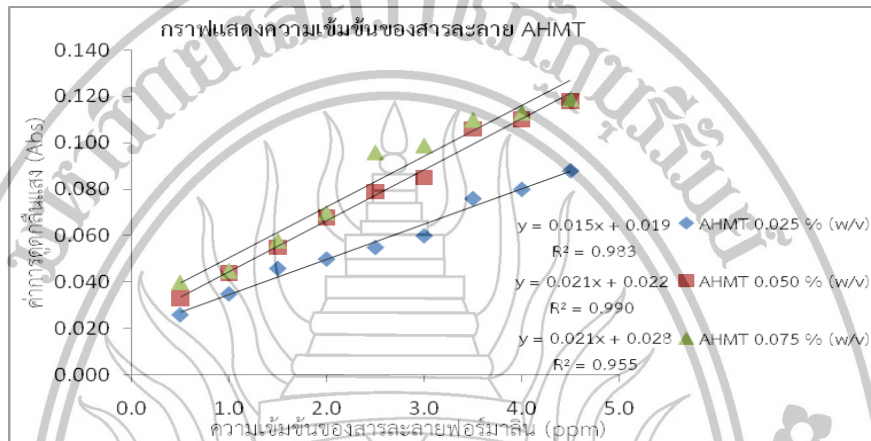
3.9 หาขีดจำกัดของการตรวจวัด

3.10 หาค่าความแม่นยำและความเที่ยง (Accuracy and Precision)

3.11 ตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีทดสอบ (Validation of method)

4. ผลการวิจัย

4.1 การหาความเข้มข้นของสารละลาย 4-Amino-3-hydrazine-5-mercapto-1,2,4-triazole (AHMT) แสดงผลดังรูปที่ 2 จากรูปพบว่าความเข้มข้นของสารละลาย AHMT ที่เหมาะสมที่สุดคือ ความเข้มข้น 0.005 โมลาร์ต่อโซเดียมไฮดรอกไซด์ 0.02 โมลาร์

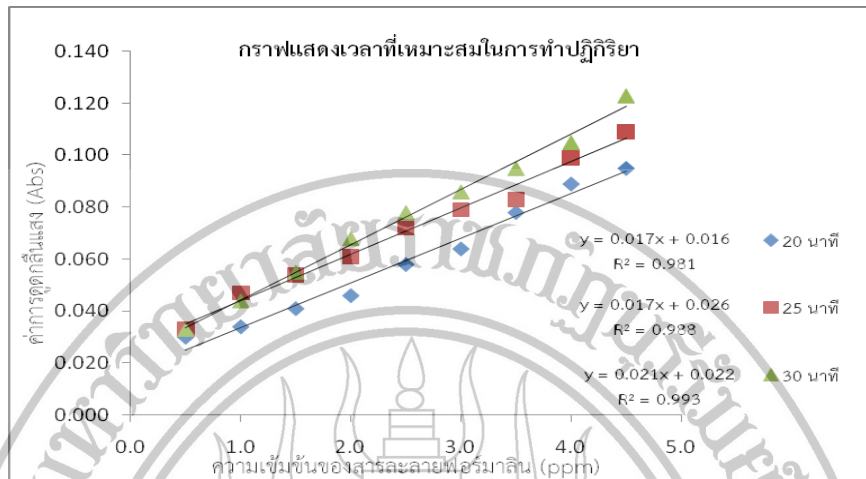

รูปที่ 2 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ความเข้มข้นของสารละลาย AHMT ที่เหมาะสม

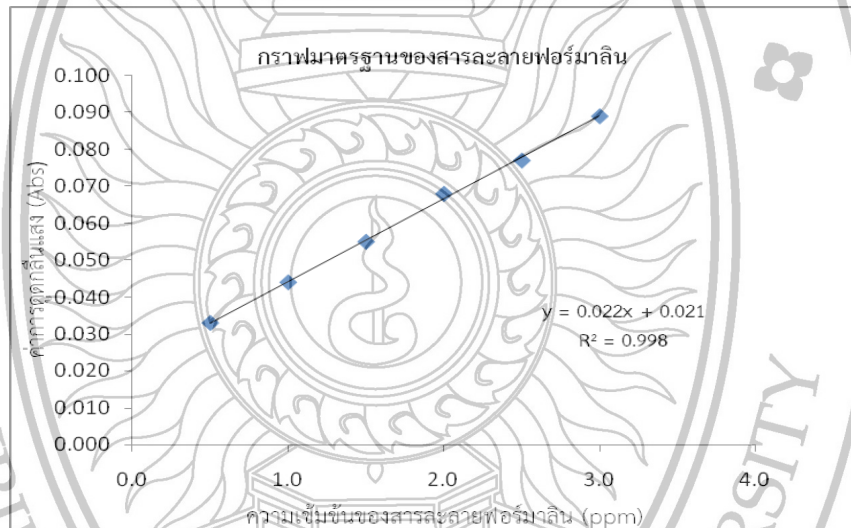
4.2 การหาช่วงเวลาที่เหมาะสม แสดงผลดังรูปที่ 3 จากรูปเวลาที่เหมาะสมที่สุดคือ ที่เวลา 30 นาที ดังนั้นเวลาที่เหมาะสมในการทำปฏิกิริยาคือ การตั้งสารละลายฟอร์มาลินไว้ 30 นาทีที่อุณหภูมิห้อง

4.3 การหาช่วงความเป็นเส้นตรงของกราฟมาตรฐานของสารละลายฟอร์มาลิน แสดงผลดังรูปที่ 4 จากรูปกราฟมาตรฐานช่วงความเข้มข้นของสารละลายฟอร์มาลินที่เหมาะสมคือ 0.5, 1.0, 1.5, 2.0, 2.5 และ 3.0 ppm

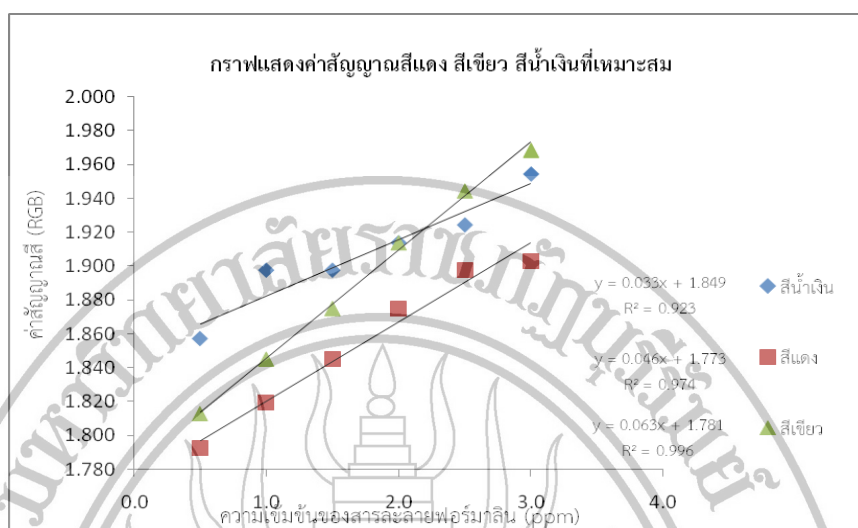
4.4 การหาสัญญาณสีแดง สีเขียว และสีน้ำเงิน ที่เหมาะสม แสดงผลดังรูปที่ 5 จากรูปค่าสัญญาณสีที่ดีที่สุดคือ ค่าสีเขียว

รูปที่ 3 กราฟความเข้มข้นของสารละลายฟอร์มาลินและค่าการดูดกลืนแสงในช่วงเวลาที่เหมาะสม

รูปที่ 4 กราฟมาตรฐานของสารละลายฟอร์มาลินและค่าการดูดกลืนแสง

รูปที่ 5 การหาค่าสัญญาณที่เหมาะสมด้วยโปรแกรมประยุกต์ Color grab

4.5 การหาระยะทางที่แสงผ่านสาร (Light path) ที่เหมาะสม พบว่าที่ปริมาตร 0.75 เซนติเมตร (1.5 มิลลิลิตร) ให้ค่าที่ดีที่สุด

4.6 การหาขีดจำกัดการตรวจวัด วิธีที่ใช้ค่าสัญญาณสีเขียว (G) ด้วยโปรแกรมประยุกต์ Color grab ให้ค่าที่ใกล้เคียงกับวิธีที่ใช้เครื่องยูวี-วิสิเบิลสเปกโตรโฟโตมิเตอร์ คือ 0.4060 และ 0.7184 ตามลำดับ

4.7 การหาค่าความแม่นยำและความเที่ยง (Accuracy and Precision) จากการหาค่าความถูกต้องแม่นยำทั้ง 3 จุดคือที่ช่วงความเข้มข้น 0.5, 1.5 และ 3.0 ppm พบว่าให้ค่าร้อยละของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสัมพัทธ์ (%RSD) เท่ากับ 8.0, 2.2 และ 1.5 ตามลำดับ ค่าเปอร์เซ็นต์เฉลี่ยการกลับคืน (%Recovery) ให้ค่า 103.6, 103.8 และ 102.6 ตามลำดับ

4.8 การตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีทดสอบ (Validation of method) จากการสร้างสภาวะในตัวอย่างอาหารและนำมาตรวจวัดหาความเข้มข้นของสารละลายฟอร์มาลีนให้ค่าร้อยละของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสัมพัทธ์ (%RSD) จากค่าสัญญาณสีเขียวเท่ากับ 3.9 และเมื่อนำค่ามาเทียบกับวิธีมาตรฐานจากการวัดค่าการดูดกลืนแสงโดยเครื่องยูวี-วิสิเบิลสเปกโตรโฟโตมิเตอร์มีค่าใกล้เคียงกัน และให้ค่าเฉลี่ยการกลับคืนเท่ากับ 97.4

5. อภิปรายผล

หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว สามารถนำผลนั้นมาอภิปรายตามผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 ความเข้มข้นของสารละลาย AHMT ที่เหมาะสมที่สุดคือ ความเข้มข้น 0.005 โมลาร์ต่อโซเดียมไฮดรอกไซด์ 0.02 โมลาร์ เนื่องจากให้สมการเส้นตรงที่ดีมีค่าสัมประสิทธิ์การตรวจหา (R^2) เท่ากับ 0.9901 และที่สำคัญให้ค่าความว่องไวในการวัดสูงคือ ให้ค่าความชันเท่ากับ 0.0219 และให้สัญญาณรบกวนของการวิเคราะห์ที่ต่ำ

5.2 เวลาที่เหมาะสมที่สุดคือที่เวลา 30 นาที เนื่องจากให้สมการเส้นตรงที่ดีมีค่า R^2 เท่ากับ 0.9936 และที่สำคัญให้ค่าความว่องไวในการวัดสูง คือให้ค่าความชันเท่ากับ 0.0214 และให้สัญญาณรบกวนของการวิเคราะห์ที่ต่ำ คือมีจุดตัดที่ต่ำเท่ากับ 0.0229 ดังนั้นเวลาที่เหมาะสมในการทำปฏิกิริยาคือการตั้งสารละลายฟอร์มาลินไว้ 30 นาทีที่อุณหภูมิห้อง

5.3 กราฟมาตรฐานจากการตรวจหาช่วงความเข้มข้นของสารละลายฟอร์มาลินที่ความเข้มข้น 0.5, 1.0, 1.5, 2.0, 2.5, 3.0, 3.5, 4.0 และ 4.5 ppm ให้ค่า R^2 เท่ากับ 0.9934 และเมื่อเราจำกัดช่วงความเข้มข้นของสารละลายฟอร์มาลินลงเหลือ 6 ความเข้มข้น ทำให้ได้ผลของการวิเคราะห์ที่เป็นสัดส่วนกับความเข้มข้นของสารที่ต้องการวิเคราะห์ตั้งแต่ความเข้มข้นต่ำสุดถึงความเข้มข้นสูงสุด ซึ่งให้สมการเส้นตรงที่ดี R^2 เท่ากับ 0.9987 และที่สำคัญให้ค่าความว่องไวในการวัดสูง คือให้ค่าความชันเท่ากับ 0.0224 และให้สัญญาณรบกวนของการวิเคราะห์ที่ต่ำ และมีจุดตัดที่ต่ำคือ 0.0218 ดังนั้นกราฟมาตรฐานช่วงความเข้มข้นของสารละลายฟอร์มาลินที่เหมาะสมคือ ความเข้มข้นของสารละลายฟอร์มาลินที่ความเข้มข้น 0.5, 1.0, 1.5, 2.0, 2.5 และ 3.0 ppm

5.4 ค่าสัญญาณสีที่ดีที่สุดคือ ค่าสีเขียว เนื่องจากให้สมการเส้นตรงที่ดีที่สุดคือให้ค่า R^2 เท่ากับ 0.9967 และให้ค่าความว่องไวในการวัดสูง ให้ค่าความชันเท่ากับ 0.0637 และให้สัญญาณรบกวนของการวิเคราะห์ที่ต่ำ คือ 1.7818

5.5 เมื่อทำการหาค่าระยะแสงผ่านสารที่ปริมาตร 0.75 เซนติเมตร (1.5 มิลลิลิตร) ให้ค่าที่ดีที่สุดเนื่องจากให้สมการเส้นตรงที่ดีมีค่า R^2 เท่ากับ 0.9978 ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับ 1 แสดงว่าผลการทดลองมีความถูกต้องสูง นอกจากนี้ค่า R^2 ยังอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้คือ R^2 มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.995

5.6 วิธีที่ใช้ค่าสัญญาณสีเขียว (G) ด้วยโปรแกรมประยุกต์ Color grab ให้ค่าที่ใกล้เคียงกับวิธีที่ใช้เครื่องยูวี-วิสิเบิลสเปกโทรโฟโตมิเตอร์ ซึ่งแสดงว่าวิธีการวิเคราะห์ทั้งสองวิธีสามารถตรวจหาความเข้มข้นของสารละลายฟอร์มาลินต่ำสุดที่ 0.4 ppm

5.7 จากการหาค่าความถูกต้องแม่นยำทั้ง 3 จุดคือที่ช่วงความเข้มข้น 0.5, 1.5 และ 3.0 ppm พบว่าให้ค่าร้อยละของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสัมพัทธ์ (%RSD) เท่ากับ 8.0, 2.2 และ 1.5 ตามลำดับ ซึ่งการวิเคราะห์ตัวอย่างที่มีระดับความเข้มข้นมีหน่วยเป็น ppm จะให้ค่าร้อยละของค่าเบี่ยงเบน

มาตรฐานสัมพัทธ์ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 (นันทนา กัญยานุวัฒน์, 2555) สำหรับค่าเปอร์เซ็นต์เฉลี่ยการกลับคืน (%Recovery) ซึ่งอยู่ในช่วง 80 -120 % ของเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้

5.8 การตรวจสอบความใช้ได้ (Validation) โดยใช้ตัวอย่างจริงคือ ปลาหมึก กุ้ง และสับปะรด เพื่อยืนยันความถูกต้อง และความเหมาะสมของวิธีการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมประยุกต์ Color grab ให้ค่าร้อยละของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสัมพัทธ์ (%RSD) จากค่าสัญญาณสีเขียวเท่ากับ 3.9 ซึ่งการวิเคราะห์ตัวอย่างที่มีระดับความเข้มข้นมีหน่วยเป็น ppm จะมีค่าร้อยละของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 (นันทนา กัญยานุวัฒน์, 2555)

จากการทดสอบประสิทธิภาพของชุดตรวจวิเคราะห์เชิงปริมาณสารฟอร์มาลินที่ตกค้างในอาหารผ่านอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสารโดยใช้โทรศัพท์มือถือ และประสิทธิภาพของวิธีการวิเคราะห์ปริมาณฟอร์มาลินกับตัวอย่างจริง โดยเปรียบเทียบกับวิธีมาตรฐานจากการวัดค่าการดูดกลืนแสงโดยเครื่องยูวี-วิสิเบิลสเปกโทรโฟโตมิเตอร์ พบว่าให้ค่าความเชื่อมั่นอยู่ในช่วงที่ยอมรับได้ %Recovery อยู่ในช่วง 80-120% และค่าความแม่นยำ %RSD ที่น้อยกว่า 10

6. สรุปผลการวิจัย

จากการสร้างชุดตรวจสอบปริมาณสารฟอร์มาลินในตัวอย่างอาหารผ่านอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสารโดยใช้โทรศัพท์มือถือยี่ห้อไอโฟน ในการวิจัยได้ทำการสร้างกล่องวัดสีจากกล่องอะคริลิกสีขาวที่บขนาด กxยxส เท่ากับ 13.5 x 19 x 9 เซนติเมตร ตามลำดับ ด้านบนของกล่องเจาะรูตรงกลาง ด้านล่างเจาะรูให้ตรงกับรูด้านบน เพื่อให้หลอดบรรจุสารตัวอย่าง หลอดบรรจุสารตัวอย่างขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2 เซนติเมตร ความจุ 3 มิลลิลิตร เพื่อใช้วัดสัญญาณด้วยโทรศัพท์มือถือ และการหาสถานะที่เหมาะสมของการวิเคราะห์ต่างๆ รวมทั้งการหาค่าสัญญาณสีที่เหมาะสม พบว่าค่าสัญญาณสีที่ให้ค่าการดูดกลืนแสงสีเขียว (Green) มีผลวิเคราะห์ที่ดีที่สุด และการตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีทดสอบให้ค่า % Recovery อยู่ในช่วง 80-120 % และค่าความแม่นยำ %RSD ที่น้อยกว่า 10 ซึ่งถือว่าอยู่ในช่วงที่ยอมรับได้

ดังนั้นชุดตรวจวิเคราะห์เชิงปริมาณสารฟอร์มาลินที่ตกค้างในอาหารผ่านอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสารโดยใช้โทรศัพท์มือถือ และวิธีการวิเคราะห์ปริมาณฟอร์มาลิน โดยใช้สารละลายผสมระหว่าง 4-Amino-3-hydrazino-5-mercapto-1,2,4-triazole และโซเดียมไฮดรอกไซด์ผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือที่พัฒนาขึ้นสามารถประยุกต์ใช้ในการหาปริมาณสารฟอร์มาลินผ่านโทรศัพท์มือถือในตัวอย่างอาหารได้จริงและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- นันทนา กัญยานุวัฒน์ และนุชนาท นาคำ. (2555). แนวทางการตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีทดสอบทางเคมี. กรุงเทพฯ: สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่.
- Bunde, R.L., Jarvi, E.J. & Rosentreter, J.J. (2000). Piezoelectric Method for Monitoring Formaldehyde induced crosslink formation between poly-lysine and polydeoxygaunosine. *Talanta*, 51(1), 159-171.
- Chan W.H. & Xie Ty. (1997). Determination of sub-ppbv levels of formaldehyde in ambient air using Girard's reagent T-coated glass fiber filters and adsorption voltammetry. *Analytical Chimica Acta*, 349, 349-357.
- Ensafi A.A., Abassi, S. & Fresenius, J. (1999). Sensitive reaction rate method for the determination of low levels of formaldehyde with photometric detection. *Analytical Chemistry*, 363, 376-379.
- Fatibello-Filho, O., Suleiman, A.A. & Guibault, G.G. (1991). Piezoelectric crystal sensor for the determination of formaldehyde in air. *Talanta*, 38, 541-545.
- Geisling, K.L. & Rappaport, S.M., (1982). A passive sampling device for determining formaldehyde in indoor air. *Environment International*, 8, 153-158.
- Kataky R1, Bryce M.R., Goldenberg L., Hayes S. & Nowak A. (2002). A biosensor for monitoring formaldehyde using a new lipophilic tetrathiafulvalene tetracyano quino- dimethane salt and a polyurethane membrane. *Talanta*, 56, 451-458.
- Korpan, Y.I., Gonchar, M.V., Sibirny, A.A., Martelet, C., Elskaya, A.V., Gibson, T.D., et al. (2000). Development of highly selective and stable potentiometric sensors for formaldehyde determination Biosens. *Bioelectron*, 15, 77-83.
- Medeiros de Morais C.d.L. & de Lima K.M.G. (2014). Determination and analytical validation of creatinine content in serum using image analysis by multivariate transfer calibration procedures. *Talanta*, 126, 145-150.
- Nash T. (1953). The colorimetric estimation of formaldehyde by means of the Hantzsch reaction. *Biochemical Journal*, 55, 416-21.

- Rivero, R.T. & Topiwala, V. (2004). Quantitative determination of formaldehyde in cosmetics using combined headspace-solid-phase microextraction gas chromatography. *Journal Chromatography A*, 1029, 217-222.
- Sawicki, E., Hauser, T.R. & McPherson, S. (1962). A green spectrophotometric analytical method for determination of formaldehyde. *Analytical Chemistry*, 34, 1460-1464.
- Shiraishi, T., Soma, Y., Ishitani, O. & Sakamoto, K. (2001). Application of an integrated prestation-GC-NPD system to automated continuous measurement of formaldehyde and acetaldehyde in the atmosphere. *Journal of environmental monitoring*, 3, 654-660.
- Sumriddetchkajorna, S., Chaitavonb,K. & Intaravanne, Y. (2013). Mobile device-based self-referencing colorimeter for monitoring chlorine concentration in water. *Sensors and Actuators B*. 182, 592-597.
- Sumriddetchkajorna, S., Chaitavonb,K. & Intaravanne, Y. (2014). Mobile platform-based colorimeter for monitoring chlorine concentration in water, *Sensors and Actuators B*, 191, 561- 566.
- Wongwilai , W., Lapanantnoppakhun, S., Grudpan, S. & Grudpan, K. (2010). Webcam camera as a detector for a simple lab-on-chip time based approach. *Talanta*,81,1137-1141.
- Yamamoto, T., Takiwaki, H., Arase ,S. & Ohshima, H. (2008). Quantitative evaluation of patch test reactions: a comparison between visual grading and erythema index image analysis. *Skin Research and Technology*, 1426-34.
- Yang, M., Zhang, X.G. & Li, H.L. (2001). Determination of Formaldehyde Based on the Fading Reaction of Methyl Orange by Reversed Flow Injection Spectrophotometry. *Analyst*, 126, 676.
- Zhan, X.-Q., Li, D.-H., Zhu, Q.-Z., Zheng, H. & Xu, J.-G. (2000). Sensitive fluorimetric determination of formaldehyde by the co-quenching effect of formaldehyde and sulfite on the fluorescence of tetra-substituted amino aluminium phthalocyanine. *Analyst*, 125, 2330-2334.